

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajin
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

SKUPLJAJMO NARODNO BLAGO
IZ ISTRE! ONO NAJRJCITLJE
GOVORI, DA JE ONO ZEMLJA
NASA, DA JE ONO KRV NASA!

JEDNA TUŽNA OBLJETNICA

VLADIMIR GORKAK
17. X. 1929 — 17. X. 1939

Dvije emigracije

Ima, uglavnom, dvije emigracije.
One su različite po svome postanku one su različite po svome ishodu. Mlada je sudbina gotovo svih emigracija istovjetna, neke su ove dvije emigracije, po svome krunjenju okončane, druge, tek po tragičnom nesrećnom sudbini, da izirne na putu, da, dok je drugo, bez nade, namučeno vraćanje u domovinu sa pobjedničkim poklicima.

Ima, uglavnom, dvije emigracije.
Emigracija koja nastaje usljed pobune narodnih masa i za jednu novu vjeru pravde i pravice, ta emigracija, koja bježi sa svojim priehovlma sa rodne zemlje, osuđena je da mirne pred tim ludom histerije. Zbog toga je ona u tuđini statička.
Emigracija koja nastaje zbog zavojevanja velikog moćnog i tiranskog naroda nad malim narodima, ta emigracija, koja bježi sa svojom vjerom sa rodne zemlje da bi okupila sve narodne snage, vraća se uvijek sa pobjednom pravdom i pravicom. Zbog toga je ona u tuđini dinamična.

Kao za vrijeme svjetskoga rata

U Engleskoj se osuiva nova čehoslovačka vlada. Protsjednik će biti Dr. Benes. Za obrazovanje te vlade čine se velike pripreme ne samo u Engleskoj, nego i u Francuskoj i u mnogim drugim državama.

Bivši poslanik Čehoslovačke u Parizu, Osusk, održao je u radio govor, u kome je najavio, da je Francuska priznala Čehoslovačku kao nezavisnu državu, koja će imati svoju vladu, koja će se boriti rane uz rane s Francuzima i Englezima. — Ta vojska bit će organizirana po čehoslovačkim zakonima, a oficiri bit će joj Česi i Slovaci. Vojnici položić će zakletvu na čehoslovačku državu, a vojska bit će za svoje čine odgovorna čehoslovačkoj vladi.

Isto je tako u Francuskoj obrazovana i nova poljska vlada, kojoj je Engleska odobrila zajam od 5 mil. funti. Taj će zajam biti upotrebljen za finansiranje poljske vojske u Francuskoj. Jednako će se u istu svrhu upotrebiti i 600 milijuna francuskih franaka koju je svotu francuska vlada odobrila kao zajam Poljskoj. Dosađasnji britanski ambasador u Varšavi Kennard otputovat će za tjeđan dana u Pariz, gdje će biti akreditiran kod nove poljske provizorne vlade.

29 milijuna Slavena u Reichu

Kako javljahu iz Berlina, diobom Poljske pripasti će Njemačkoj područje od 185 hiljada četvornih kilometara, dok Sovjetska Rusija dobiva 204.000 četv. km. Područje što će biti pripojeno Njemačkoj ima 19—20 milijuna stanovnika, dok se broj stanovnika, koji će pripasti Sovjetskoj Rusiji čini na 15—16 milijuna. Nova Njemačka imati će prema tome 105 milijuna stanovnika. Prije početka rata s Poljskom imala je Njemačka 86 milijuna stanovnika, od toga 11 milijuna t. i. 12 posto Slavena, i to 9 milijuna Čeha, i 1 po milijuna Poljaka, i pola milijuna Slovenaca i Slovaka. Priključenjem Poljske dobiva Njemačka zajedno s Danzigom i 1 po milijun Nijemaca i 18 milijuna Poljaka. Njemačka je tako postala država sa 29 milijuna Slavena, t. i. 23,6 posto od ukupnog broja stanovnika. U ovaj broj dakako nije uračunata Slovačka.

Izmenjava narodnih manjšin

Hitler je u svojem govoru od 6 oktobra omenil tudi naloge, ki so po zrušitvi Poljske države nastale za nemško interesno sfero. Kot zadnje točko je navedel problem nemških manjšin in tako lo očrtal rešitev tega problema:

»Najvažnejša naloga je nova ureditev narodnostnih prilik ali preselitev narodnih manjšin, ki naj ustvari boljše razmejitve kakor doslej. V tem pogledu pa ne gre samo za problem, ki bi bil omejen na to ozemlje (misli se na Poljsko), ki je tesno zadrženo s poljskim vprašanjem), temveč za nalogo, ki gre daleč preko njega. Vzhod in jugovzhod Evrope je deloma poln raztresenih nemških otokov. Prav v teh na rodnostnih otokih pa moramo iskati varok in razlog za stalno mednarodne zapletitve.

S tem je Hitler tudi za vzhod in jugo vzhod Evrope sprožil rešitev vprašanja nemških manjšin na način, ki ga je še prej uveljavil nasproti Italiji glede Nemcev v Južnem Tirolu.

Nemčija pa se ni ustavila samo pri samem predlogu, temveč ga je začela takoj tudi izvajati. Da, naglica, s katero se vrši izmenjava, naravnost preseljenja. Mestom ko je za rešitev vprašanja Južnih Tirolov predviden rok dveh let in je dole, ako ne upoštevamo manjšega števila izselencev, vendar v Južnem Tirolu omenjena na dekret italijanske vlade, ki urejuje izzuba italijanskega državljanstva, je bil Nemcem v Estonski, Leton-ki in Litvi stavljen isti tedno kratki rok (v gotovih primerih celo samo 18 ur), v katerem se morajo odločiti za izselitev v Nemčijo ali za odpoved svojih narodnostnih pravic, in o 8. oktobra, torej dva dni po Hitlerjevem govoru prvi transporti odšli iz Letonske odli v Nemčijo.

V Južnem Tirolu gre za okroglo 300.000 Nemcev, v vseh teh baltičkih državah pa za nekaj preko 100.000, največ za kakih 60.000 Nemcev v Letonski, za 80 do 100.000 v Litvi in za 18.000 v Estonski.

Kakor je Nemčija v primeru Južnega Tirola z izselitvijo Nemcev iz tega ozemlja hotela dati Italiji najboljši dokaz, da nima in ne bo nikdar več imela aspiracij na to ozemlje, tako se je tudi sedaj nasproti Rusiji odrekla svojim težnjam proti vzhodu in jugovzhodu. Tako je oficijelna »Deutsche diplomatische-politische Korrespondenz« izjavila podarila: »Dejstvo, da se po Nemčiji odločila, da nemške izselence odpoljuje iz baltičkih držav, dokazuje, da je Nemčija daleč od tega, da bi izkoristila nemške izselence za kak imperialistične cilje, ali da bi hotela z njihovo pomočjo ustvarjati pogoje za intervencijo. Omenju

je to tudi dokaz, da Nemčija nima nikakih hegemonističnih ciljev.

Odpoklice nemških izselencev je pač do kaz, da je nacistična Nemčija docela opustila svoje prvotne namene in da je bistveno izpremenila svojo politiko glede vzhodne in jugovzhodne Evrope.

Ta odpoklice pa obenem tudi priča, da je nastal v Nemčiji popoln preobrat v ideologiji o narodnosti. Nacistična Nemčija je namreč v zadnjih letih propagirala nauk o »volkstum« in se bolj konkretno o »deutschtum«. Po tem nauku tvorijo vsi Nemci, kjerkoli na svetu bivajo, veliko enot, za katero se mora zavzemati nemška vlada. To tvorijo o volkstumus so izelitali v potankosti in so jo tudi praktično z vsemi sredstvi izvajali, ne samo z literaturo, temveč tudi z dejansko pomočjo in z diplomatskim per-dovoljenjem. Sedaj je očito nastal preobrat, ki gre za tem, da se ti deli »deutschtum«, ki bivajo znani okvira nekake države, zopet vračajo v njeno obliko, ker sedaj bivajo in kamor so v toku zadnjih letih naselili kot nemški političari.

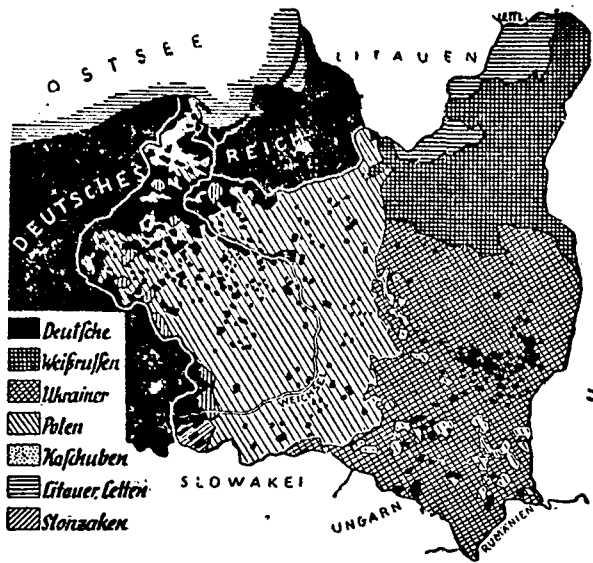
Ni naš namen, da bi v našem listu razpravljali o vzrokih in razlogih, ki so doveli Nemčijo do globoke izpremenbe svoje zunanje politike in svoje ideologije. Pač pa bomo na kratko vsaj orisali načrte, ki jih ima Nemčija s temi izselenci in nove probleme, ki se s tem porajajo.

Nemčija hiti prvoletem s povratkom onih nemških izselencev, ki so vojaški obvezniki. Niti je veliko na tem, da zapuste ti baltičke države, preden bi tja vkorakale ruske čete.

Nov problem pa se je sprožil sam po sebi z naseljavanjem teh vračajočih se Nemcev. Kakor vse kaže jih nameravajo naseliti prvoletem ali celo izključno na češkem in poljskem ozemlju, tako da bi s tem ojačali tamonjši nemški žilci. Ker pa gre za tak močno obiljeno ozemlje, pripravljajo tudi že izseljevanje češkega, odnosno poljskega prebivalstva ter se baje že vrše pogovori z Rusijo, da bi one te izselence sprejela.

Nemški načrti so spričo tega dokaj jasni, manj jasno pa je, kaj mislijo o tem prizadele narodnosti. Tudi je velika verjetnost, da bodo izpremenbe, ki se tako proti volji prizadele izvajajo, v poznejšem času prav tako, ako ne še bolj nvarne točke za mednarodno življenje v Evropi.

Za enkrat je Nemčija začela izvajati svoj program v vzhodni Evropi, kdaj bo spročila s podobno akcijo tudi na jugovzhodu, kakor je napovedala, ni še znano.

Dva njemačka karta prikazuje narodnosne prilike u Poljskoj po njemačkim podacima i procenti. Lijevo u donjem uglu je tumač. Crno su Nijemci, onda redom prema dole Bjelorusi, Ukrajinci, Poljaci, Kašubi (do obala Istočnog mora), Litvanci, Letonci, Slonjaci (Steska), iz ove karte bi se moglo nazrijevati granice poljskog rotokrotara prema planovima Adolfa Hitlera, a isto tako se vide i problemi seobe manjšina.

PROLOM OBLAKA U TRSTU
Trst. — U nedjelju popodne bio je u Trstu prolom oblaka. U mnoge područske prostorije, a i u ulične lokale prodrla je voda, pa su bili pozvani u pomoć vatrogasci.

Labln. — U Svetoj Nedilji kod Labina zapalila se staja Augustina Detont. Stala je izgorjela do temelja, a u njoj oko 40 kvintal sijenja. Dva vola, dvije krave i magarac na vrijeme su spašeni. Šteta iznosi oko 50.000 lira.

Alandski otoki

kot manjšinski problem

Alandsko otočje, ki obsega kakih 300 većih in manjših otokov in ki leži Botniški zalivu od Baltičkoga mora, je postalo v zadnjem času izredno važno zaradi svoje lege in n. skov dneva, da ne bi časopis prinašal novih vesti z ozirom na to otočje, ki se ob njega krežajo interesi ne samo neposrednih mešajev Finske in Švedske, temveč tudi Nemčije in Rusije. Manj znano pa je, da je problem Alandske otčja tudi manjšinski problem in to stran hočemo v naslednjem obrazložiti.

Alandsko otočje ni baš gosto naseljeno in niti ne more biti, saj ne nudi zato posebnih gospodarskih pogojev. Celotno prebivalstvo je okoli 30.000 duš. Po veliki večini (okoli 90%) je švedsko narodnosti in jezika. Alandsko otočje je bilo sestaven del Švedske celne šeststo let prav do leta 1809, ko jo pripadlo Rusiji. Alandski otoki so postali mednarodni problem za časa krimsko vojne, ko se je francosko brodogojstvo izkrcalo v Helsingforsu. V no mirovnem dogovoru, ki je zaključil to vojno, se je namreč Rusija obvezala, da ne bi nikdar utrdila Alandskih otokov ali jih uporabljala za pomorsko bazo. Jasno je, da je morala taka omejitev suverenosti biti veličil, kakršna je bila Rusija, noprjema. Zato se je Rusija skušala otežiti te obveznosti o priliki razdružitve Švedske od Norveške leta 1905. Toda ta poizk je ostal brez uspeha in šele med svetovno vojno, ko je stala Rusija na strani Anglije in Francije, je lahko utrdila te otoko proti Nemčiji.

Ko si je Finska s pomočjo nemških čot leta 1918 priborila samostojnost, je vključila v svoje ozemlje tudi Alandske otoko in sporazumno z Nemčijo in Švedsko podira rusko utrube.

Nastal pa je spor zaradi Alandskih otokov med Finsko in Švedsko. Švedska je utemeljevala svoje zahtevke na to otočje s tem, da jo prebivalstvo po večini švedske narodnosti in da so ti otoki bili pred rusko okupacijo švedske posesti. Finska pa je smatrala Alandske otoko geološko in politično za sestavni del finskega ozemlja. Finska je že leta 1920 in lastno inicitivno dala Alandskim otokom dokaj široko upravno avtonomijo s lastnim deželskim zborom (Landslingom).

S tem pa nikakor ni bil spor med Finsko in Švedsko zaključen. Švedska je iznesla spor pred Društvo narodov. Dasi ni bila Švedska član sveta Društva narodov in Finska sploh ni bila niti članjena, je Društvo narodov vzelo, spor v pretres. Po razsodbi od 24 junija 1921 je Finska odobrila suverenost nad Alandskimi otoki, a so jo morali obvezati, da ne dala prebivalstvu nova jamstva in da ne bo otokov utrdila. Prvoletem je začela prebivalstvu rabo švedskega jezika v šoli in garantiralo gosposnega stana domačega prebivalstva. Švedski jezik so jo proglasili za uradni jezik, guvernor mora uživati zaupanje domačega prebivalstva. Prebivalci Alandskih otokov so tudi prosti vsake vojaške obveznosti. Da bi se zadržal pritok Fincev iz ostalega ozemlja, je bilo določeno, da si pridobijo priseljeni Finci politične pravice šele po preteku petih let od dnova priselitve.

Istega leta je bila sklenjena tudi pogodba o nevtralizaciji in neutrlnosti Alandskih otokov pod jamstvom Anglije, Danske, Fluske, Francije, Italije, Letonske, Nemčije, Poljske in Švedske.

V zadnjih letih pa je vprašanje Alandskih otokov postalo zopet aktualno. Z nastopom nacizma v Nemčiji in z odmevom tega gibanja ob Baltičkem morju, posebno še na Finskem, in s pojavom nevarnosti spopada med Nemčijo in Rusijo, da se je Finska in Švedska sporazumeli, da je za obranitev nevtrlnosti Alandskih otokov potrebna njihova utrditev. Proti tem nameram pa so nastopili sami prebivalci Alandskih otokov. Bati so se, da bi se tako sami zapeli v obojezn konflikt in da bi morali služiti vojaka. Finski so očitali, da nastopa pod tujim pritiskom, Švedski pa, da je izdala interese svojih alandskih rojakov. Končno so se morali Alandci udati, pristali so na utrjevanje otokov in na uvedbo obvezne vojaške službe, pod pogojem, da dobijo častnike, ki govore švedski.

Ze januarja meseca letošnjega leta sta se Finska in Švedska dogovorili glede utrditvenih načrtov, na te načrte sta pristali pozneje še Norveška in Danska. Zadeva je prišla pred Društvo narodov, kjer je naletela na odpor Rusije. Svet Društva narodov je spričo nepremagljivih divergenec priznal svojo nekompetentnost. Finska in Švedska sta v toku nadaljnjih dogodkov začela praktično izvajati svoje načrte. Upravu to utrjevanje Alandskih otokov je bil povod, ako ne razlog, da je Rusija po zlonu Poljske zahtevala od Estonskega predsedstva Ovel in Dago, in da bo vsprejel zahteva od Finske razno otoko v Finskem zalivu in bržkone tudi utrditev Alandskih otokov, takrat sedela pod ruskim nadzorstvom in z ruskim sodelovanjem.

MALE VIJESTI

Ruske vojničke vlasti već su počele prebacivati svoje zrakoplovne snage u Estonsku pa je na uzletištu u Balčikiju sada već oko 500 sovjetskih ratnih aeroplana.

Prema vijestima iz Revala ruska vojska će preći estonsku granicu i zaposjesti položaje, koje su dogovorile ugovorom. Estonske vlasti ispraznjavaju škole, neke hotele i bolnice za smještaj ruske vojske.

Mnoge hiljade turista, koje je rat zatekao u Americi, neće morati da se vrate u evropske zemlje po isteku vizuma. Oni mogu da se zadržu u Americi do svršetka rata.

Polsko zlato u vrijednosti od 200 milijuna zloti odveo je engleski brod »Eucene« i pohranio ga u Aleksandriji u Egiptu.

Češka nacionalna himna, koja je prije bila zabranjena u Protektoratu, ponovno se čuje sa prške radio stanice i u vrijeme, kad č. i njemačka štampa javlja o hapšenju velikog broja Čeha.

Poljska je doživjela četiri diobe: 1773, 1793, 1795 i eva četvrti put ove godine.

Talijanska ratna mornarica bit će ovih dana opet povećana za jednu jedinicu. Dne 23 o. m. bit će u Genovi u more puštena nova krstarica »Impero« od 35.000 tona.

Izdaci u svjetskom ratu samo na ratne potrebe iznosili su dnevno: 1914 god. 2 milijarde 250 milijuna, 1915 god. 4 milijarde 125 milijuna, 1916 god. 6 milijardi, 1917 god. 10 milijardi 500 milijuna i 1918 god. 13 milijardi 500 milijuna dinara dnevno.

142 bataljuna fašističke milicije ulaze u sastav talijanske redovite vojske.

Milicija u Buzetu, Pazinu i drugim istarskim gradovima razoružana je iz Trsta su došli kamioni, koji su bez prethodne obavijesti jednostavno pobrali tamošnjoj miliciji sve oružje i odvezli ga.

Novine javljaju da se njemačko-talijanska granica na Bregenu utvrđuje i zgrađuje bodljikavom žicom.

ZAHVALA
Gospodin dr. Ivan Prudan, apelacioni sudija u Novom Sadu, poslao je Istarskom akademskom klubu u svrhu pripomoći svotu od 80 dinara. Istarski akademski klub se ovim putem najtoplije zahvaljuje.

Uspjeh Ljube Šegvića

Trst. — Ljubo Šegvić, poznati pjevač iz Splita koji ima prekrasan bas na stupio je na poziv Dopolavora kemičara i otpjevao nekoliko opernih arija na koncertu. S njim je nastupio i tenor Cerovac. Kritika se je o Šegvićevu uspjehu vrlo povoljno izjavila.

Svadje u obitelji pred sudom

Pula. — Na tribunalu održala se je rasprava protiv Ivanu Stokoviću pok. Antuna iz Barbana od 24 godine. On se je radi nekih sitnica svadiao sa svojom majkom, pa joj je bacio u glavu neki predmet, za tim ju je udario starom i konačno ukvao za kosu, te joj je nanio ozljede tako, da se morala liječiti osam dana. Sud ga je za ovaj nečovječni postupak prema majci osudio na 6 mjeseci i 20 dana zatvora.

Druga rasprava bila je također radi ozljede, ali ovdje se radilo o ženi, koja je tukla muža. Rasprava se vodila protiv Fumi Misan rođ. Rojčić iz Bokordići. Muž se s njom svadiao, jer bi se znala opiti. Kad ju je jednom radi toga korio, ona je navaliła na njega i ugrizla ga za gorđju usnicu. Radi te povrede sud ju je osudio na 4 mjeseca i 15 dana zatvora.

Isto na tribunalu izrečena je osuda Tomi Rosa iz Vrsara, koji je zlostavljao svoju ženu. Osuđen je na godinu dana i 9 mjeseci zatvora.

Ođvezeni u bolnicu

Motovunski Novaki. — Mate Bertosi (sade Bertozzi) kome su 32 godine, pao je s bicikla tako nespretno, da je razlupao svu glavu. Ođvezen je u tršćansku bolnicu, gdje je konstatirano da je njegovu stanje veoma opasno.

Gologorica. — U tršćansku je bolnicu otpremljen 37-godišnji Ante Ilić, kojemu su u tučnjava razbijena glava cijelom. I njegova je rana dosta teška naravi.

Upisi u pazinski konvikt

Pazin. — Započelo se s upisima u naš nekadašnji diački konvikt, koji sada nosi ime »Fabio Filzi«. Bit će primljeni oko 100 pitomaca iz Julijske Krajinie a i iz drugih krajeva Italije. Za konvikt, koji je lieno i moderno uređen, pravi se velika reklama.

RIBARSKE LADJE

V JULISKI KRAJINI IZ ZADRU

Za presojanje ribarstva ne zadostuje pregled zaposlenih ribičev, temveć je treba podrobnije poznati tudi število razpoložljivih ladi, njihovo vrsto in tonaje ter območje, v katerem lahko ribarijo. Zato podajmo v naslednjem najprej pregled ladi, ki so bila registrirana na dan štetja.

Ribarске ladje zabeležene 10. maja 1937.

Kapitanerija	vkupno	parniki	motorniki	jadrnice z motornim motorjem	jadrnice	harke
Trst	265	9	—	1	1	254
Tržič	115	—	—	1	—	114
Piran	89	—	1	—	—	86
Rovinj	168	—	—	15	—	153
Gradož	294	—	—	2	—	292
Koper	134	—	—	5	—	129
Izola	161	—	2	23	7	129
Poreč	66	—	—	—	—	66
Sesljan	20	—	—	—	—	20
Griljan	—	—	—	—	—	—
Milje	90	—	—	1	—	89
Portorože	2	—	—	—	—	2
Savudrija	13	—	—	—	—	13
Tršarski zaliv	8	—	—	—	—	8
Novi grad	71	—	—	2	2	67
Umag	132	—	—	—	—	132
Vrsar	93	—	1	2	—	90
vkupno Trst	1.721	9	4	54	10	1.644
od teh aktivne	1.589	6	3	53	9	1.520
Pula	191	—	—	2	—	189
Mali Lošinj	69	—	2	3	2	62
Brgod	64	—	—	—	—	64
Nerezine	51	—	—	—	—	51
Veliki Lošinj	73	—	1	3	7	62
Fazana	111	—	—	—	—	111
Brioni	—	—	—	—	—	—
Veruda	67	—	—	1	—	66
Medulin	138	—	—	3	—	135
Budava	—	—	—	—	—	—
Kraica	—	—	—	—	—	—
Koromačna	—	—	—	—	—	—
Unie	49	—	—	—	—	49
Susak	142	—	—	—	—	142
Hlovik	—	—	—	—	—	—
vkupno Pula	955	—	3	12	9	931
od teh aktivne	806	—	3	11	9	783
Reka	44	—	—	18	—	26
Cres	145	—	—	—	—	145
Sv. Marina	9	—	—	—	—	9
Labinska luka	30	—	—	—	—	30
Plomiu	19	—	—	—	—	19
Mošćenice	—	—	—	—	—	—
Lovran	79	—	1	—	—	78
Opafila	50	—	1	—	—	49
Volosko	—	—	—	—	—	—
Osor	55	—	—	—	—	—
Beli	30	—	—	—	—	30
Porozina	—	—	—	—	—	—
Martinšćica	38	—	—	—	—	38
vkupno Reka	499	—	2	18	—	479
od teh aktivne	473	—	2	16	—	455
Zadar	37	—	—	2	—	25
Lastovo	71	—	—	—	—	71
Sušec	—	—	—	—	—	—
Pelagruž	—	—	—	—	—	—
vkupno Zadar	98	—	—	2	—	96
od teh aktivne	68	—	—	1	—	67
Julijska Krajina	3.273	9	9	86	19	3.150
in Zadar	2.956	6	6	81	18	2.845

Ze iz teh podatkov jasno izhaja, da je ribarstvo dokaj primitivno in da se opira še vedno v glavnem na navadne ribiške barke. Še bolj značilna je slika, ako upoštevamo tonajo in število dni, ko se je ribarilo.

Pregled aktivnih ladi po tonaji in lovni dobi l. 1936.

Številke označujejo: število ladi — od teh brez podatkov o lovni dobi — tonaja — lovni dnevi.	6	5	1740,3	299
parniki	1	—	9,0	60
motorniki	—	—	—	—
jadrnice z mot.	53	4	363,2	140
jadrnice	9	2	62,6	131
barke	1520	106	2407,6	130
Trst	1589	117	4582,7	130
parniki	—	—	—	—
motorniki	3	—	156,5	133
jadrnice z mot.	11	1	133,6	185
jadrnice	9	—	85,7	140
barke	783	68	1055,7	109
Pula	806	69	1431,5	110
parniki	—	—	—	—
motorniki	2	—	33,2	260
jadrnice z mot.	16	—	215,5	170
jadrnice	—	—	—	—
barke	455	9	794,5	107
Reka	473	9	1043,2	110
parniki	—	—	—	—
motorniki	—	—	—	—
jadrnice z mot.	1	—	33,7	299
jadrnice	—	—	—	—
barke	87	6	144,6	119
Zadar	88	6	178,3	121
parniki	6	5	1740,3	299
motorniki	—	—	—	—
jadrnice z mot.	81	5	746,0	121
jadrnice	18	2	148,3	136
barke	2845	189	4402,4	112
Julijska Krajina	2956	261	7235,7	116
in Zadar	—	—	—	—

Število ladi je razmeroma veliko (2956), toda tonaja je dokaj skromna (7235,7 t). Povprečna tonaja ladje je tedaj okroglo 2,5 t. Parnikov je bilo le malo (6) s povprečno tonajo 290, motornih ladi je bilo prav toliko, toda njihova povprečna tonaja je bila le 33,1. Še skromnejša je tonaja jadrnice s pomožnim motorjem, namreč povprečno 9,2 t. Jadrnice brez motorja je razmeroma malo, njih povprečna tonaja pa neznatna (8,2 t). Največ je bilo srednje navadnih ribiških ladi s povprečno 1,2 tone. Po teh podatkih je razumljivo, da se je lov v glavnem omejeval na obrežja. Le 18 jadrnic s pomožnim motorjem (in sicer 16 od reške in po ena od zadrške in puljske kapitanerije) je lahko raztegnilo svoj delokrog na Sredozemno morje, za lov zunan Sredozemnega morja pa so prilijali v poštev sami parniki, ki so vsi registrirani pri tržaški kapitaneriji. Od ribarskih bark v območju tržaške kapitanerije se jih je 208 bavilo z lovom med lagunami.

O lovu samem na žalost nima uradna statistika nobenih podatkov. Pač pa izveemo iz nje marsikaj o ribogojstvu. V poštev prilijata samo kapitanerija v Trstu in Pulju. V tržaškem območju se bavijo z gojitvijo bele ribe in jegulji, v puljskem območju pa s kamenicami. V tržaškem je območju bilo 75 gojišč, od katerih sta bili dve ob izliv reke Še pa po prirodnem, 7 po umetnem in 9 po podzemnem kanalu v zvezi z morjem. Površina gojišč znaša 1088 hektarov. Leta 1936 so celotno izlozili 12.844.000 mladice bele ribe in 932.000 jegulji. Gojišča so bila po večjem delu (59) v rokah poklicnih ribičev. Zaposlene so bile pri vodstvu 24 osebe. Poleg tega je bilo stalno nameščenih 49 ribičev, priložnostno pa 45.

V puljskem območju sta bili dve gojišči kamenic (ostrij) in sicer ena v morju in druga v neki dragi. Površje obeh je okroglo 100 ha. L. 1936 so razobesili 2.100.000 kamenic. Celotno je tu zaposlenih 7 oseb.

Ako bomo napovedane monografije o ribarstvu prinesle še druge pomembnejše podatke, se bozmo tudi v našem listu na ta problem zopet vrnili. — L. Č.

DROBIŽ

— Ročinj. — Arežiran je bil Hilarij Perkon, ker je ukradel delavcu Alojzu Cebaju uro in zlato veržico.

— Gorica. — Dne 24. septembra je umri goriški podprefekt dr. Ivan Carnevali.

— Gorica. — 30-letnemu trgovcu Karlu Cotiču iz Komna so tatovi odnesli 10 kg slanine, 1 martoledo, nekaj testenin, vse konzerve in 300 lir drobiža.

— Gorica. — Policijske oblasti so pri preiskavi v uradu 29-letnega Marija Hauserja iz Trsta našle nad 4 stotov raznovrstnih jestvin. Ker je kopčenje blaga prepovedano po zakonu z dne 3 sept. t. l., bo Hauser prišel pred sodišče.

— Gorica. — 22 trgovcev je bilo pred časom naznanjenih, da so prodajali po višjih cenah, kakor je predpisano. Ker pa so sedaj ugotovili, da je cene sadju in zelenjavi težko doloviti zaradi vednih sprememb, so bili vsi oproščeni. Kaznovanih pa je bilo 10 trgovcev s kaznimi od 200 do 500 lir zaradi povišanja cen surovemu maslu, slanini itd.

— Gorica. — Fašistična organizacija je razposlala na tisoče tablice vsem trgovcem, ki jih morajo obesiti v svojih lokalnih. Na njih je sledeči napis: »Tukaj se ne delajo diskusije in predvidevanja visoke politike in visoke strategije. Delajmo!«

— Gorica. — Alojz Vičič iz Renč in Andrej Čej iz Gorice sta javila policiji, da so jima neznanec ukradli kolesa.

Riječka. — Ovdje je umro liječnik dr. Leo Lenac iz Orošiča poznati borac za talijanstvo Rijeke.

— Trst. — Jesensko enakonotje je prineslo veliko spremembo vremena. Poljavila se je tudi ošta burja, ki je znižala temperaturo na 9 stopinj. Zaradi tega je še marsikdo senel po snalji. Burja brlje z brzino 75 km na uro in je povzročila celo vrsto manjših nesreč. Zaradi tega je bilo na trgu zelo malo rib.

— Trst. — 10-letni Vladimir Mahnič, pekarski pomočnik iz Dekanov je padel, ko je šel čez vaški trg in si zlomil nogo.

— Trst. — 20-letnemu B. Rudežu iz Opčin so ukradli kolo vredno 450 lir.

Izpred goriškega sodišča

Gorica, oktobra 1939. — Sodisce je izrekli sledeče obsodbe: 34-letna Rataca Albrechtova je bila kaznovana na 2 meseca in 10 dni zapora ter na plačilo stroškov, ker je ranila brata in trpinčica starše; Stanislav Cingerle, star 26 let, Josip Cingerle star 22 let in Henrik Ušaj star 20 let vsi iz Vitovelj, so občili po 6 mesecev zapora in 4340 lir den. kazni, ker su kuhali žganje; Albert Bizjak, star 37 let in Anton Bizjak star 65 let, sta dobila vsak po 350 lir den. kazni in plačati morata sodniške stroške, ker so jima dobili nekaj priložnostno tapljenega tobaka. Oproščen je bil 75-letni Anton Rilavec, ker so ga spoznali za slaboumnega in nedgovornega za tajno kuhanje žganja. Zaradi pomanjka jela dokazov je bil oproščen, Nikolaj Bizjak, star 26 let iz Grabovega. Obtožen je bil, ker je naznanil Lovcena, Rudolfa Leonharda in Ladislava Kemperla da so ga ranili, kar pa ni bilo res.

KAZNOVANE MLEKARICE

Trst, oktobra 1939. — Zaradi prodaje slabega mleka so bile naznanjene siede mlekarice: Angela Ivančić iz Sv. M. Magdalene Spodnje, Josipina Kraja iz Gabrovce (Zgonik), Angela Peios iz Kopa, Roza Maršič iz Boršta, Marija Guštin iz Velj Repna, Marija vd Purič iz Velj Repna Antonija Svab iz Smarj, Amalija Boic iz Zagreba (Zgonik), Viktorija Bekar iz Dan, Marija Furjan iz Opčin, Ivana Mihelič iz Dan, Marija Tauer iz Velj Repnega, Pavla Gerian iz Velj Repnega in Pavla Gombac iz Lonjerja.

Stara granata ga je ranila

Gorica, sept. 1939. — Ko je 18-letni Anton Širok iz Stare gore kopal na njivi, je zadel s krampom ob staro granato manjšega kalibra, ki je bila zarita globoko v zemlji. Granata je eksplodirala in ga ranila po vsam telesu. Zdravniki upajo, da bo ozdravel v 30 dneh, če ne nastopijo komplikacije.

Tragična smrt služkinja

Črni vrh, oktobra 1939. — Dne 21. septembra se je v hiši Jakoba Rupnika z Novega sveta pripetila smrtna nesreča, ki je zahtevala življenje služkinje Marije Bogataj. Ko je stopila na senik po seno, se ji je nenadoma zlomila stopnja. Zaradi udarila z glavjo ob oster kamen. Tragične lobanje je po nekaj urah izdihnila.

PREGLED VANJSKE POLITIKE

VELIKI HITLEROV GOVOR

Koji je sva svjetska javnost očekivala s velikom znatiželjom nije unio mnogo jasnoće u mutnu situaciju u Evropi. Dok je jedne strane štampa naklonjena po-... (text continues)

S druge strane Italija kao mlitveni posrednik trsi se da što prije dodje do pregovora. Grof Ciano je već prilikom svog posjeta u Berlinu i listopada, predložio jedan strogo poverljivi plan, što ga je izradio Mussolini. Ovaj plan predviđao je, između ostaloga, nezavisnu poljsku državu s nešto manjim opsegom, nego što je bila stara Poljska. Tu bi poljsku državu garantiralo pet velikih evropskih sila: Italija, Francuska, Engleska, Njemačka i Rusija. U tu bi se svrhu sastala jedna konferencija, koja bi tom prilikom pretstavila i sva ostala otvorena pitanja, kao na pr. pitanje kolonija, razvojanja, novog privrednog uređenja i t. d.

Kažu da je von Ribbentrop taj plan u cijelosti odbio, pa su zaista neke novine kratko nakon toga donijele vijest, u kojoj su demantirale, da bi Mussolini noćno posrednik. Činjenica je ipak, da je Hitler potpisao u svom govoru živu želju da se započnu pregovori o miru, jer da on naprarna Francuskoj i Engle-

skoj nema nikakvih zahtjeva, a da Italija i nadalje živo radi na tom da se sadašnje nesnosno stanje u Evropi likvidira.

Zahaćanje Sovjetske Rusije u sasvim evropske političke probleme, čini se da je mnoge državnike uznemirilo. Nju se držalo po strani već na lansku konferenciju u München, kad se radilo o opstanku njezinog saveznika Čehoslovačke. Sada se je međutim pojavila na poprištu i povelja u rješavanju pojedinih problema u istočnoj, jugoistočnoj i srednjoj Evropi glavnu riječ.

Svakako je Rusija svojim zahtovom u Poljsku — ma kako to možda paradoksalno zvučilo — mnogo učinila za evropski mir. Kad Rusija ne bi bila intervenirala i okupirala Poljsku sve do mađarske i rumunjske granice, rat bi još trajao. Njemačka bi vojska bila potiskivala poljsku, koja bi se bila povlačila prema rumunjskoj granici. Ogromne bi se poljske snage bile povukle u Rumunjsku, sigurno je da se ne bi dale razgovarati nego bi i s rumunjskog teritorija nastavile ratovanjem. Njemačka bi ih vojska, naravno, progonila i na rumunjskom teritoriju, čime bi i Rumunjsku, sve nehotice, bila uvučena u rat. Njemačka bi doprla do Crnoga mora. Što bi se sve dalje iz toga bilo izleglo Bog bi sam znao. Prodorom u Poljsku, Rusija je zadrla duboko u Evropu. Prilikom na male pogranične sjeverne države ona je došla opet na Baltik, a na jugu je ugovorom s Turskom, koja će sada morati zatvoriti Dardanele, osigurala svoja petrolejska polja u Baku-u. A osim toga hoće ona da se i inače čuje i uvučava i na drugim poljima njezina riječi. Sve je to navelo odgovorne faktore da požure s likvidacijom svih sporova, pa svi žele što prije da se sklopi mir. Iako će to mir biti i čija će ga koža platiti, vidjet će se u najskorije vrijeme.

Normaliziranje odnosa na granicama jugoistočne Evrope

Zagreb. — Strani listovi javljaju, da je među Jugoslavijom, Mađarskom i Rumunjskom sklopljen sporazum o demobilizaciji njihovih snaga na granici. Listovi naglašuju, da se sve države na jugoistočnoj Evropi trude da se što prije vrate u normalno stanje. Ne može biti ni govora o tome, da bi Italija, Mađarska, Jugoslavija i druge balkanske države izdavale uzalud

milijune za držanje vojske pod oružjem na granicama samo zato, jer se neke države države nalaze u ratnom stanju. Italija, Mađarska i Jugoslavija su se u tom smislu dogovorile. Posebno će se između Jugoslavije i Mađarske stvoriti takav odnos, da budu moguće poslati kućama svoje ovenike.

NEJASNOST NA BALTIKU

Diplomatski urednik «Reutersa» izjavljuje, da bez obzira na određene odredbe rusko-njemačkog ugovora o prijateljstvu do sada nijesu učinili nikakvi zajednički rusko-njemački napori za obustavljanje ratnog stanja. Situacija između Njemačke i Rusije je nešto nerazna. Nedavni događaji u oblasti Baltičkog mora teško se daju razumjeti. Iznenadnje žurba s kolom se svi Njemački evakuiraju triju baltičkih država. Izaziva mnoge pretpostavke. Mnogi od tih Nijemaca, imadu su tražev i privrednici, koji su predselili u oblast Baltičkog mora vjekovima, a njima je dano sada 48 sati, da se isele u Njemačku. Isto tako pozivaju finski delegata u Moskvu može nužiti zanimljive posljedice.

IDEOLOŠKI STAV FAŠIZMA

Italija ostaje antikomunistička. Odgovarajući na prigovore Vatikanskog lista «Osservatore Romano», da nacionalni socializam i fašizam danas više ne predstavljaju branu protiv komunizma u Evropi kao dosad, talijanski ministar Farinacci piše u svom listu «Regime Fascista»: «Mi smo kazali, ponavljamo i potvrđujemo, da smo bili antikomunisti, to jesmo i bit ćemo i nadalje, premda potpuno odobravamo vječiti potez njemačke diplomacije, da drži daleko od sebe jednu državu od 170 milijuna, i da je okrene protiv svih neprilatelja.

MANJINSKI PROBLEMI

PRESELJENJE NJEMAČKIH MANJINA

Berlin. — Neutralni posmatrači u Berlinu pokušali su dobiti potanje informacije o Hitlerovom prijedlogu, da se njemačko manjinsko pitanje u drugim državama uredi na sličan način kako je bilo uređeno u Južnom Tirolu, t. j. da se Nijemci presele iz drugih država u Njemačku. Mišljena je tu u prvom redu Jugoslavija, gdje se nalazi najbrojnija njemačka manjina, zatim Mađarska i Rumunjska. Do toga prijedloga došao je navodno Hitler u savezu sporazuma s Rusijom. Taj sporazum naime predviđja, da će se iz Rusije iseliti 250.000 Nijemaca. Isto će se tako iz onog teritorija Poljske, koji je pripao Rusiji iseliti svi Poljaci u Poljsku. Tih ima oko 2 milijuna. Naprotiv će Ukrajinci koji su ostali u njemačkim granicama biti preseljeni u rusku Ukrajinu.

Međutim na mjerodavnom mjestu u Berlinu nije o svim tim nacrtima nikako moguće dobiti potanjih informacija. Pogotovo se pak ne može saznati, hoće li se to i preseljenje, ako bi to nega došlo, izvršiti bez teritorijalnih koncesija na drugoj strani.

PRESELJENJE NJEMAČKIH MANJINA IZ BALTICKIH DRŽAVA

Njemačka je pozvala sve svoje državljane, koji žive u baltičkim državama, da se odmah vrate u Njemačku. Taj korak njemačke vlade smatraju početkom izmene narodnih manjina u smislu Hitlerovog govora. Prvi sporazum o izmjeni manjina sklopljen je između Njemačke i Letonije. Letoniska vlada je pozvala sve Letonce, koji žive u Njemačkoj da se vrate kućama. Njemačka vlada je već poslala iz Königsberga u letonske luke nekoliko parobroda, da prevezu Nijemce i njihovu imovinu u domovinu.

Slovenačka društva na Koruškem

Kakor smo je poročali, je Slovenska prosvetna zveza v Celovcu dobila letošnje poletje od državnega komisarija za društva dovoljenje, da smejo vsa pri njej včlanjena društva nadaljevati svoje kulturno delo med slovenskim ljudstvom. Pač pa je bila za to dovoljena določena upravna taksa v višini 1.000 mark, s čimer bi bile kriite tudi takse pri zvezi včlanjenih društve. Poleti pa so tudi posamezna društva začela dobivati posebne plačilne naloge, ki so po večini znašali 5 mark za društvo.

Kakor sedaj izlajza iz poziva Slov. prosvetne zveze v zadnjem «Koruškem Slovincu», je dunajski društveni komisar odredil, da se slovenskim kulturnim društvom pomotoma predpisani prispevek črta, iz omenjenega poziva tudi izlajza, da so morala slovenačka društva vložiti nova pravila, ki bodo predvidoma odobrena že tekom oktobra, nakar se bodo lahko vršili društveni občni zbori.

Briga za odgoj slovenske djece u Koruški

Obalrom na činjenicu da je prošle godine u Koruški ukinuta nastava slovenskom jeziku u svim školama i da uslijed toga oko 15.000 slovenske djece ne može više da uči svoj materinji jezik u školi, «Koruški Slovinci», organ koruških Slovencea, poziva roditelje da oni sami po mogućnosti nadoknade rad učitelja i da kod kuće svoju djecu poučavaju pisanjem i čitanjem na slovenskom jeziku. «Svako jadikovanje u pogledu osnovne škole suvišno je. Računati treba sa faktičnim položajem u kome se nalazimo. Ono što škola neće da daje našoj djeci treba nadoknaditi odgojem u porodici. Djeca treba da se upoznaju sa prošlošću porodice, svog donia i svoje zemlje. Svako slovensko selo ima svoju vlastitu historiju, u kojoj pričaju narodne pjesme i narodni običaji, zatim historija posljednjih godina, organizacija i njihovi domovi, sve ove ustanove najbolji su dokaz o razvitku mladog slovenskog naroda.

Zahtjevi Ukrajinaca u Rumunjskoj

Na poziv rumunjske vlade vod. 70 rumunjskih Ukrajinaca sastavilo je memorandum, koji sadrži 20 tačaka. Ukrajinci medju ostalim traže, da se u području kulturne politike odmah uvede ukrajinski jezik kao obavezni predmet u svim osnovnim školama u Bukovini i Besarabiji u svima općinama, gdje je ukrajinska većina, zatim da se dozvoli ponovno izlaženje ukrajinskih listova.

Što se tiče političkog dijela ukrajinskog minimalnog programa, Ukrajinci traže, da se bar četiri Ukrajinca imenuju u vrhovno vijeće nacionalne fronte, da predsjednici općina u ukrajinskim mjestima budu Ukrajinci, da se u Cernovici imenuje ukrajinski pomoćnik predsjednika općine, da Ukrajinci, koji su svršili sveučilišta, budu postavljeni u državnim i općinskim službama i da ukrajinski činovnici i učitelji koji su prije premješteni, budu vraćeni na svoja mjesta u ukrajinskim mjestima i općinama. Rumunjska vlada prihvatila je ovaj minimalni program na svojoj jučešnjašnjoj sjednici.

Zahtjev njemačke manjine u Bratislavi

Prilikom zasjedanja bratislavskog gradskog poglavarstva, stavili su predstavnici njemačke narodne manjine prijedlog, da se iz saveza prijestolnice isključe članovi židovske i češke narodnosti. Vladin komesar grada Bratislave dr. Kováč u odgovoru na taj prijedlog naglasio je, da grad Bratislava u tim stvarima treba da postupa prema smjernicama, koje je odredila slovačka vlada i da donosi samo one odluke, koje odgovaraju intencijama slovačke vlade i interesima slovačke prijestolnice.

IZ UPRAVE. Gospodin Buljovac Mate iz Beograda dostavio nam je iznos od Din. 30.— na ime preplate za: Lorenčina Josipa — Din 40.— (plaćeno d. 1. XI. 1939.) Čuk Franju — Din 40.— (plaćeno do 31. XII. 1939.) Zahvaljujemo!

BISKUP D. JURAJ DOBRILA U SVIJETLU TALIJANSKOGA HISTORIČARA

U ostavštini istarskog talijanskog političara i historičara Carla De Franceschi nadjene su brojne bilješke o našoj borbi. De Fr. bio je ogorčeni protivnik našega naroda. S toga stanovita valja promatrati i njegovo pisanje i ne uzimati sve pod golov groš. U jednom svom pismu, datiranom 23. prosinca 1883 u Pazinu pozabavio se našim velikim preporoditeljem biskupom Dr. Jurjem Dobrilom. Mora da ga je smatrao opasnim i žestokim protivnikom, jer iz njegovog opisa izlajza iz svakog rećka neprikrivena mržnja. De Franceschi piše: »Već na prvom saborskom sastanku podnijeli su biskupi prijedlog, da se saborski zaključci publiciraju osim u talijanskom još i na hrvatskom i slovenskom jeziku. Međutim je saborska većina to odbila i donijela zaključak da se saborski izvještaji štampaju samo talijanski. Na drugom saborskom zasjedanju porečkopuljski biskup Juraj Dobrila potpomognut od župnika iz Mošenecima ponovio je svoj zaključak, zaprijetivši da će se protivnici istarskih Hrvata ljuto kazniti, zbog svojih sadašnjih nasilja. Kada ti Hrvati, koji sada spavaju, budu uđarcima probudjeni. Kad se je zastupnik Parisiote tamo usprosvitio i uputio se s njime u polemiku biskup se tako žestoko na njega obrorio da je morao uskočiti, ne usudjujući se uzvraćati mu tolikom žestinom. Tom je prilikom taj biskup prvi put javno iznio pitanje hrvatskoga naroda u Istri, dok su prije toga pojedini njegovi župnici kroz više godina liho i u tajnosti pripremali teren, medju klerom, činovništvom i seljaštvom.

Ja sam ga upoznao — priča De Franceschi — godinu 1869 u Baderni, kamo je bio došao u dijelu svetu potvrditi. Nalazio sam se u postelji kod svoje sestre Adele, koja je tamo bila udata za Božu Silančicu, neka ča župnika Martina Talića, u čijoj su kući i stanovali sa svojom obitelji. Kod obijeda bilo mi je dodijeljeno mjesto uz biskupa Dobrila, kome je s drugo strane sjedio kapitularni dekan Dominik Žilić iz okolice Motovuna, a do njega biskupov tajnik Ivo Kleva iz Barbana. Čim smo sjeli upravo je biskup župniku nekoliko riječi hrvatskim jezikom, a župnik mu je odgovorio talijanski. Na to će biskup: »Zar se vi, gospodine župniče, stidite govoriti svojim materinjim jezikom?« — Ne, presvijedili, — odgovori župnik Talić — »ali nalazeći se u društvu učenih ljudi, govorim jezikom, koji se medju učenicim ljudima govori.« Nakon toga se razvila između mene i biskupa oštra polemika, za koje se je biskup sav zažario od lutine. Na svu sreću biskup se je svadao i nešto, jer bi inače bio objeć pokvaren tim incidentom. Iza toga opisuje De Franceschi biskupa Dobrila i kaže o njemu ovo: Biskup Dobrila rodio se u Ježenju, mlađem selu tinjanske općine, nedaleko Pazina, od siromašne seljačke obitelji. Djetinjstvo je proveo na paši. Budući da je pokazivao veliku darovitost, poslao ga otac u pučku školu u Tinjnu, gdje mu je išla mnogo na ruku obitelj Depiera. Poslije je pošao u gimnaziju oca franjevača u Pazinu, gdje je imao besplatan stan i hranu. Jednoga dana pošao je sa 2 druga na kupanje na potok Fojbu. Jedan od drugova, ne snažući plivati, upao

je u neki duboki jaz i utopio se prije nego što su mu drugovi mogli priskočiti u pomoć. Politička vlast, kojoj je bio na čelu kotarski predstojnik Alojz Kern, bivši neki mački oficir, okrivio je zbog smrti dječakova Dobrila i njegovog druga i osudio ih na izvještan broj šiba u dvorištu pazinskog kastea. To se je kazno Dobrila uvijek a grozom sjećao, pa ju je spominjao čak i na saboru, tvrdeći da je uzrokot tom šibanju lika Kernova nepoznavanje hrvatskog jezika, zbog čega da nije mogao saslušati opravdanje okrivljenih dječaka. Tom su nečovječnom kaznom bili ogorčeni i franjevci pa su poslali Dobrila u Karlovac, da tamo na njihovoj gimnaziji prosljedi nauku. U Karlovcu je Dobrila ostao nekoliko godina sve dok nije svršio gimnazijske nauke. Tamo se je zadobio hrvatskom narodnom idejom, čiji je najvratniji pobornik i apostol postao kasnije u Istri.

Da bi pripravio ovu pokrajinu za ujedinjenje s Hrvatskom, Dalmacijom i Slovenijom, u jedno autonomno jugoslavensko kraljevstvo, pod habsburskom dinastijom, on je nastojao da proširi medju istarskim Hrvatima kulturu, koja bi ih učinila stvarnima u istarskom životu u Istri. Narodna borba u Istri, koju je započeo biskup Dobrila traje i trajati će još duže, najljep pomoći koju austrijska vlast pruža Hrvatima (1), pa će dolaziti do sve žestokih sukoba, na na koncu će ipak pobijediti talijanska kultura i civilizacija — tvrdi u tom opisu De Franceschi. Biskup Dobrila da bi to zaprijetio (navlađuje dalje De Franceschi) preporučivao je Hrvatima u svojim pastirskim poslanicama, da čuvaju ne samo svoj materinji jezik, nego i nošnje i narodne običaje i da što manje odlaze u gradove i da se ne druze s Talijanima koji da bi ih mogli iskvartiti. Izgudio bi svakog seljaka, koji bi pozdravljao riječima »Bon giorno ili bona sera, kako su neki običavali.

Na svom posjetu u Molineriju gatio je razne ljekovite trave čije je sjeme uz minimalnu naplatu dijelio hrvatskim seljacima. Kad je jednoga dana došao k njemu neki seljak, odvojen na gradsku biskup ga je oje rtao riječima: »U tom odijelu ne prepoznajem u tebi Hrvata.«

Kad je 1875 premješten za biskupa tršćanske-koparske, predložio je da se od priхода porečka biskupije osnuje konvikat za hrvatske dječake koji se žele posvetiti sveučiliškom stazu. Budući da mu to nije uspjelo osnovao je kasnije sam vlastitu sredštvima uz pripomoć nekih tršćanskih katolika u Trstu jedan takav konvikat iz koga je liho da bude isključeni svaki djak, koji je bio talijansko narodnosti.

Na saborskom zasjedanju 1863, kada se raspravljalo zakon o općinama, biskup Dobrila i njegovi drugovi biskup Vitezić i kanonik Feretić svim silama nastojali — čak i protiv želje vlade — da bi i svećeni čim, koji su bili u općinskim odborima bili dozvoljeni, da zauzmu pojedina općinska mjesta, pa da budu izabrani i načelnici. Na to je Dobrila i njegove drugove poticala činjenica. Što Hrvati u Istri nijesu do tada imali svoje inteligencije, koji bi bila mogla stati na čelo općinama. Svi hrvatski saborski zastupnici, pa i neki talijanski, zagovarali su Dobrilin predlog, ali je on ipak bio odbijen. Dobrila je predložio da se poimence glasuje, kako bi svijet znao tko je protiv tog njegovog pravednog (kako reće) prijedloga. Ja, kao saborski tajnik (piše De Franceschi) počeo sam poimence čitati članove sabora, koji su odgovarali sa: »escludo ili non escludo. Kad sam pročitao ime tršćanskog biskupa Legata, on je gromko odgovorio: »escludo, našto je galerija stala klicati »hravo«. Dobrila je svu pozornost od lutine. Njegov prijedlog dobio je 6 glasova. (Svršit će se)

Društvene vijesti

**SEMESTRALNA SKUPSTINA
ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA**
Zagreb. — 23 listopada o. g. održava se u društvenim prostorijama semestralna skupština, o čemu se ovom putem obavještavaju članovi Istarskog akademskog kluba u Zagrebu. Početak u 20 sati.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Zagreb. — U subotu 14 o. m. održat će Omladinska sekcija svoje redovite ušestne novine. Nastavit će se sa započetim ciklusom predavanja. Umoljavaju se članovi i ostali Istarski da prisustvuju u što većem broju.

SKUPSTINA OMLADINSKE SEKCIJE

Zagreb. — U nedjelju 22 listopada 1939 u 10 sati u jutro održat će Omladinska sekcija u društvenim prostorijama svoju redovitu godišnju skupštinu sa sljedećim dnevnim redom: 1) Pozdrav pročelnika; 2) Biranje zapisničara i dva ovjersitelja; 3) Izvještaj tajnika; 4) Izvještaj blagajnika; 5) Izvještaj knjižničara; 6) Izvještaj nadzornog odbora i odriješena starom odboru; 7) Biranje novog odbora; 8) Glasovanje; — Umoljavaju se članovi da u najvećem broju prisustvuju.

Izvanredna skupština »Istre« u Osijeku. Za 15. listopada o. g. sazvana je izvanredna glavna skupština društva »Istre« u Osijeku sa sljedećim dnevnim redom: 1. Izjava društvenih pravila i izbor novog upravnog i nadzornog odbora. Skupština će se održati u društvenim prostorijama, na se članovi pozivaju da u što većem broju prisustvuju.

Izdrijski krežek u Ljubljani

Klub negotivim časom, ki pretresajo živce vsem ljudem, so Idričani začeli svojo jesensko sezono in tako pokazali, da nameravajo nadaljevati s svojim delom. Ravno družabno življenje in sestanki naj prenečijo moro, ki tači ljudi, Idričani to znajo. Na svojem sestanku 30. septembra so se spomnili vseh važnejših dogodkov, ki so se dogodili med Idriskim druženjem in se lepinu predavanjem o idrijskih hribih in planinstvu v dolini, ki ga je imel g. L. Božič, spomnili tudi svojega domačega kraja. Sreda ni naukalo niti pristnih idrijskih žilkovalov z bakalov.

Središče večera pa je bila 81-letnica Idriskega rojaka g. Franca Kosa, kateremu so vsi navzoči napisali in čestitali. Jubilant je nato pripovedoval salivne dogodke iz svojega dolgega življenja in zapel kot stari in odlični pevca-tenorist več starih in pristnih idrijskih narodnih pesni. Še mnoga leta!

Krežek sponra vsom rojakom in prijateljem, da bodo redni in neobvezni družabni sestanki ob subotah in gostilni idrijskega rojaka Vidmarja na trgu sv. Jakoba št. 5. Na razpolago bodo tedaj prisotni Idriski. Vse življenje Idričanov naj se osredotoči v novi lokal, kjer bodo rojakom na razpolago vse informacije o delu in življenju idrijske družine. — l.

VIJESTI IZ DOMOVINE

Pripomoći porodicama obvezanika

Zagreb. — Izašla je Uredba koja regulira pomoći vojnih obvezanika. Za par dana počet će se dijeliti pomoći obiteljnima sirovaškim vojnim obvezanicima. Kod svakoga sreskoga suda obrazovat će se u tu svrhu jedna komisija, koja će se sastojati od sreskoga suda, jednog poreskog činovnika i jednog privatnog lica iz dotičnoga sresa. Sve općine morat će u roku od 48 sati dostaviti spisnike obitelji čiji su hranitelji na vojnoj dužnosti i predati nebilježive molbe dotičnih obitelji. U daljnjih 48 sati imaju sve molbe biti riješene. Novac, koga obitelji prema uredbi imaju dobiti, dostavljać će im se preko pošte izravno na ruke. Kako je mnogo naših Istrana, koji su stekli jugoslavensko državljanstvo pozvano na vojnu vježbu, to će njihove obitelji primiti ovu pomoć. Zene pozvanih obveznika imaju se za tu pomoć obratiti na onu općinu, koja im je dala zavičajnost.

JADRANSKI DAN

Zagreb. — Povodom obljetnice 31 listopada, kada su prije 21 godinu na bivšem austro-ugarskim ratnim brodicama u Puli, Šibeniku i Koturu izvešene hrvatske zastave bit će taj dan svečano proslavljen. Istarski hrvatski mornari, uzeli su — kako je poznato — omlit dana u Puli kod te akcije žvgoz uveća. Inicijativu za ovogodišnju proslavu Jadranskog dana uzela je na sebe »Jadranska straža« u Zagrebu i nanesi i novostavljeno društvo »Janko Vuković-Podkanepski«, u kom je učlanjeno i mnogo bivših mornara iz Istre.

Odio za istarska pitanja pri Banjskoj vlasti u Zagrebu

Zagreb. — Ovi dana održane su u Susaku, Rabu i Senju konferencije privrednika, na kojima je traženo da se pri Banjskoj vlasti osnuje poseban otkus za pomoćstvo. Izgleda da će do toga doći, čime će biti udovoljeno jednoj goručkoj potrebi našega Primorja.

Tim povodom pokrenuta je i među Istranima akcija da se osnuje ako već ne poseban otkus, a ono barem jedna referada, koja će voditi brigu o problemima hrvatske emigracije iz Istre, koja je na teritoriju Banovine Hrvatske veoma brojna, a čine je krvi hrvatskoga naroda, pa valja da Banovina svakako i o njoj i njezinim potrebama povede računa.

Ubio se zbog bolesti

Ljubljana. Ovdje je na 4 o. m. uveć izvršio bicem u glavu samoubojstvo bivši ravnatelj ljubljanskog poštanskog ravnateljstva dr. Anton Vojnaga. On je bio 58 godina star i svedobolno je službovao u Trzinu, dok mu je kasnije bila povjerena organizacija ljubljanskog ravnateljstva pošte i telegrafa.

»Istra« će u buduće izlaziti svake srijede

Do sada je »Istra« izlazila svakog četvrtka, a otpremala se poštom u petak ujutro. Kako se mnogi pretplatnici tuže, da je dobili istom u ponedjeljak, budući da je pošta u nedjelju ne dostavlja, to smo odlučili da redakciju u buduće zaključimo u utorku na večer tako da bi se list u srijedu štampao, a u četvrtak otpremio na poštu. Na taj način dobit će naši čitatelji list najkasnije u subotu.

Pojedina društva i dopisnike molimo da nam materijal, koji žele da dođe na vrijeme u list dostavo najkasnije do utorka uveće.

TRGOVAČKI PREGOVORI S ITALIJOM
Zagreb. — U posljednjem smo broju donijeli vijest o sastanku jugoslavensko-italijanskog privrednog odbora. Ta se vijest sada potvrđuje. Već ovaj tjedan dolazi u Beograd generalni direktor odjeljenja za vanjsku trgovinu u talijanskom ministarstvu za devizne poslove g. Masi. Na sastanku će biti pretresane mnoga pitanja, koja se odnose na trgovački promet Jugoslavije i Italije. Uredit će se pitanje izvoza naše pšenice u Italiju. Mi bi imali da izvezemo u Italiju 1 mil. kvintala pšenice. Kukuruzna bi trebala izvesti u vrijednosti od 25 mil. lira. S naše strane nema tom izvozu nikakvih poteškoća, jer mi za robu uvezemo iz Italije duplo to Italiji oko 140 mil. dinara pa bi izvozom pšenice i kukuruzu taj dug bio izravnano.

IZVOZ VIŠANJA U ITALIJU

Split. — Trgovačko-industrijska komora u Splitu primila je od trgovinskog atasea kod Jugoslavenskog poslanstva u Rimu pismo, kojim joj javlja da je talijansko ministarstvo za promet i devize odobrivo kontingent naših višanja u iznosu od 100.000 lira.

Visok jubilej našega rojaka

Dne 7 oktobra je stopil v svoje 94. leto starosti naš rojak Fran Kavčič, nadučitelj v pokolu. Rodil se je 7. oktobra 1846. v Lednau nad Idrijo, šolal pa v Idriji, kjer je obiskoval in dovršil enoletni učiteljski tečaj. Ta stara učiteljska šola je bila v Idriji v letih od 1852 do 1866. Naš jubilej je počeval po raznih krajih polnih 40 let. Zadržal službeno mesto im je bilo v Dev. M. v Polju, kjer živi od leta 1893. In kjer je stopil 1.910 v. pokol. Svoj zasluženi pokoj uživa v D. M. v Polju in je pri številnih letih še vedno svežega in prožnega duha, telesno pa tako čil, da še vedno lahko in gospodari na svojem vrtu. Staroga nadučitelja pozna vsa okolica kot marljiv človeka in značajnega moža. Bil je vedno zvest sin slovenskega naroda in priden delavec v narodnih društvih. Starosti svoj, učiteljev prav iskreno in toplo čestitamo! In lepemu jubileju vsi rojaki z željo, da bi svoje starostovanje obdržal še mnogo let.

Naši pokojnici

Tragična smrt vrloga Idričana. V Karlovcu so 29. septembra pokopali 49 letnega Ivana Bratenbergerja, narednika-vodnika I. stopnje. Pokoju im Ivan se je rodil 3. junija 1890 v Idriji. Njegov oče je bil rojak, a se je bavil tudi z mizarstvom ter se je tudi njegov sin izučil te obrti. Pozneje je bil Ivan sprejet u rudarsko službu in je delal v rudniku do leta 1911, ko je šel služiti vojaške svetovne voje in bil v Galiciji ranjen, vnovič pa je šel na fronto leta 1915. in je ršiel kot štabni narednik proti koncu svetovne vojne v italijansko vojno ujetništvo. Ko se je vrnil, je stopil v našo vojsko ter se udeležil osvobodilnih bojev na Korosčlem in v Prekmurju. V Karlovcu je služboval pri vojnem okrožju od leta 1925 ter dosegel čin narednika-vodnika I. stopnje. Nedavno je bil obveščeno, da bo s 1. oktobrom upokojen in ga je vest o prezdnojni upokojitvi tako potrla, da si je velj življenje. Bil je dober in širbca družinski oče, iskren prijatelj, vesten in marljiv v službi ter je uživaj vsepovod velike simpatije, katere je dokazala tudi velika udeležba pri njegovem z vojniskimi častmi opravljenem pogrebu. Ganiivo sta se od pokolnika ob grobu poslovila v imenu oficirjev kapetan I. razreda g. Alčić, v imenu podoficirjev pa narednik-vodnik g. Tomac. Pokojnik je zapustil soprogo, ki je Karlovačka, ter dve hčerki v starosti 12 in 14 let. Ivanu Bratenbergerju blaz spomin, družini in sorodnikom pa iskreno sožalje. Sožalje se pridružujemo tudi ostali idrijski rojaki in prijatelji. — e.

UMRLI V AMERIKI

— V bolnišnici v Warrensville je 5. t. m. umrl Anton Gerbec, star 63 let in doma od Ročinja pri Gorici. V Ameriki je bil 48 let in tu zapušta sina, Svoječasno je vodil trgovino, prej pa gostilno.

— Po dolgi bolezni je v Glenview bolnišnici preminulo komad 13 letna mladenka Franca Štopar. Živela je v Chicassaw Ave. Zapušta starost oca Franca, doma iz Lokve pri Divaču, mater Frances, doma iz vasi žele Torka Slavrića, brata, strica in teto. Pokopana je bila iz cerkve sv. Kristine.

LJUBLJANSKA »ISTRA«

Društvo »Istra« u Ljubljani nrediše u subotu 14 oktobra sa početkom u 8 sati naveče već tradicionalno ISTARSKO zabavu, koja će se održavati u sali Sokola III u Ljubljani.

Na zabavi sudjelovat će istarska naroda muzika sa kvartinom trambusom i vijolonom. Ona će uot zaslužiti sve naše stare istarske plosve kao: kolo balun, nafrimn mazurka, šete naši i druge. Priznati će biti i mnogobrojne narodne nošnje u kojima će naši mladi izvesti zajedničke tačke.

Pozivamo sve Istrane u Ljubljani pa i one van nje da dođu na zabavu u što većem broju. Ulaz će biti bez uzlaznice; svaki će same priznati po svojoj moći za pokriće troškova.

KULTURNA KRONIKA

AFIRMACIJA F. DELAKA

Zagreb. — Naš zemljak Ferdo Delak, proslavljeni režiser, koji je angažiran u zagrebačkom narodnom kazalištu, prošlog se je tjedna ponovno solidno afirmirao režijom Pirandellovoga djela »Henrik IV.«. Cjelokupna mu je zagrebačka kritika priznala, da zna što je scenski i glumačko stvaranje, da zna dati predstavi svoj biljeg, provesti konceptivno svoju zamisao i izvući iz interpretata maksimum produktivnosti. Kritika je, pravom, prigovorila jednome glumcu, koji je nastupio u maski poznatog uglednog književnika iz Istre.

KULTURNO POROČILO

1. Izšlo so poezije S. Gregorčiča v žepni obliki. Akademski založba v Ljubljani e izdala te dni napovedano izdajo pesmi Simonu Gregorčiču v zmanjšani žepni obliki. S tem je ne samo ugodila kritik želi marksikaterega častilca našega goriškega slavca, ampak je tudi pokazala kako zelo je pesnik med našim narodom priljubljen in domač, saj je izdala to miniaturno zbirko neposredno za zbirko našega največjega pesnika Prešerna. Oblika pesmi je zelo lepa, majhna v obliki žepnega koledarčika ter je vezana v krasno usnje različnih barv kakor si kdo želi, dočim je papir izredno dober; namenjen je pač najširši uporabi. Pesmi je izbral in je imel skrb za njih

besedilo prof. Avgust Pirjevec, kar je najbolje javnostjo za vsebino zbirke. V zbirki pa je tudi več risb, ki jih je izvršil Miroslav Oražem. Cena zbirke je samo 20 dinarjev, kar je izredno malo če se pomisli, da vsebuje ta zbirka isto toliko pesmi kot ostale dosejane, ki so pa nerazmerno dražje. Zbirka vsebuje poleg tega nekaj doleže se neobjavljenih pesmi. Naroda se pri Akademski Založbi v Ljubljani, Selencurvska ulica.

2. Kritiko Grundrove zbirke »Dvanajsta ura« je napisal Lino Legišva v 7 številki revije »Dejanje«. Kritik je obdelal vse Grundrove razvode od početka do danes ter opredeljuje vse pesnikov razvoj do danes, ko je dosegel svoj višek v tej novji zbirki. Med drugim pravi kritik o tej zbirki: »Njegova ljubezenska pesem je zdaj tako prisrčna in topla, da jo moraš sprejeti, kakor moraš večino socialnih in tistihi, ki jih je rodila muka ob pogledu na današnji položaj človeštva. Tukaj je resnična vrednost Grundrove poezije.« Do sedaj so skoro vse pomembne slovenske literarne revije postale te Grundnovi zbirki obširne kritike in analize ter brez izjeme povdarjale veliko umetniško vrednost nove zbirke.

3. Sedmakovo delo roman »Kaplan Martin Čedermac«, ki je zbudilo v vsej javnosti toliko zanimanja in ugodne kritike, saj se splošno smatra za eno najboljših literarnih del te vrste in sploh v zadnjih letih, je tudi izven naših meja imelo precejšen

odmev. Tako ga nameravajo prevesti v srbski in tudi v nekatere druge jezike, zlasti pa se zanimajo za to delo Slovaki. To je vsekakor veliko priznanje našemu pisatelju, ki je položil v to delo res vso svojo dušo tako, da vsakega, tudi one, ki jim vsi dogodki niso tako blizu, prevzame. Vsi zunanji in notranji spori, ki jih preživlja, kaplun na naši skrati mrtvi stazi, ssta tako prisilni in polni težke resnice, da lahko primerjamo delo s Hlapcem Jernejem. Našim rojakom to pesem našega trpljenja ponovno najtopleje priporočamo. Dobi se pri Slovenski Matici v Ljubljani. Knjiga bo kmalu pošla.

4. Zanimiva polemika o Simonu Gregorčiču in dr. Tumi se je razvila med revijama »Dejanje« in »Sodobnost«. O začetku te polemike smo že prvotno na kratko poročali in to, ko je dan zanj povod Breclji Anton v »Dejanju«, kjer je pod naslovom »Pesnik Simon Gregorčič v dr. Tumovi kritiki pobijal neke odstavke iz knjige dr. Tumovih spominov, kjer govori o pesniku S. Gregorčiču. V knjigi so bili namreč objavljeni neki podatki iz pesnikovega življenja, ki bi po mnenju Breclja lahko vrgli čudo, ki bi na pesnika, zlasti trditve, da je imel Gregorčič nezakonskega in poleg tega še slabomnogega otroka, ki da je živel v Gradišću. Na članek v »Dejanju« je precej obširno odgovoril urednik dr. Tumovih Spominov Dušan Kernmanner v reviji »Sodobnost«, kjer ta odgovor še sedaj objavlja, je pa sedaj že šel iz okvira pravega odgovora na samo zadevo, ki se tiče Gregorčiča, ter se nadaljuje z opisom goriške družbe, kateri naj bi spadal Breclji in sploh z opisom političnega položaja na Goriškem v tistem času. Članek je vsled tega zelo zanimiv in prinasa z ene strani pogled na takratne razmere na Goriškem. Pisec je v začetku svojega članka jasno obrazložil, kako je prišla v dr. Tumove spomine za-

deva glede Gregorčičevega nezakonskega otroka z Gradišća, ki je sedaj popolnoma razčišćena tako, da je dana pesniku popolno zadošćenje. O ostalom delu članka, ki je začel izhajati pod naslovom »Legenda o Simonu Gregorčiču in legenda o Henriku Tumu«, a se nadaljuje samo pod naslovom »Legenda o Henriku Tumu«, se bomo na kratko še povrnili, ko bo polemika zaključena.

HRVATSKA REVIIJA

Izašao je iz štampa 10. — listopadski — broj »Hrvatske Revije«, tog najboljeg i najvažnijeg hrvatskog književnog lista, koji izlazi uz pomoć Matice Hrvatske. Za nas je od interesa prilog, koji je dodan tom broju. To je geografska karta Dra. Zvonimira Dugačkog »Geografski rasporedaj Hrvatske«.

Karta u veličini 63-62 cm, štampana je u 6 boja s označenim granicama Banovine Hrvatske. Na glavnoj karti prikazani su Hrvati u Jugoslaviji, a na sprovednim karticama Hrvati u Italiji (u Istri i Zadru), Njemačkoj, Mađarskoj i Rumunjskoj. Na poleđnoj karti štampan je stručni komentar, te najvažniji statistički podaci. Karta je radena tzv. metodom točaka, tako da je svakih 1000 stanovnika prikazano krugom određene boje. Odnos Hrvata i Talijana u Istri vjerno je prikazan i to je što nas na karti veseli. Karta se može dobiti i posebno uz cijenu od 15 dinara. Naručuje se u upravi »Hrvatske Revije« (Zagreb, Matična ulica 2) a dobiva se i u knjižarama.

Jesam li poslao pretplatu?